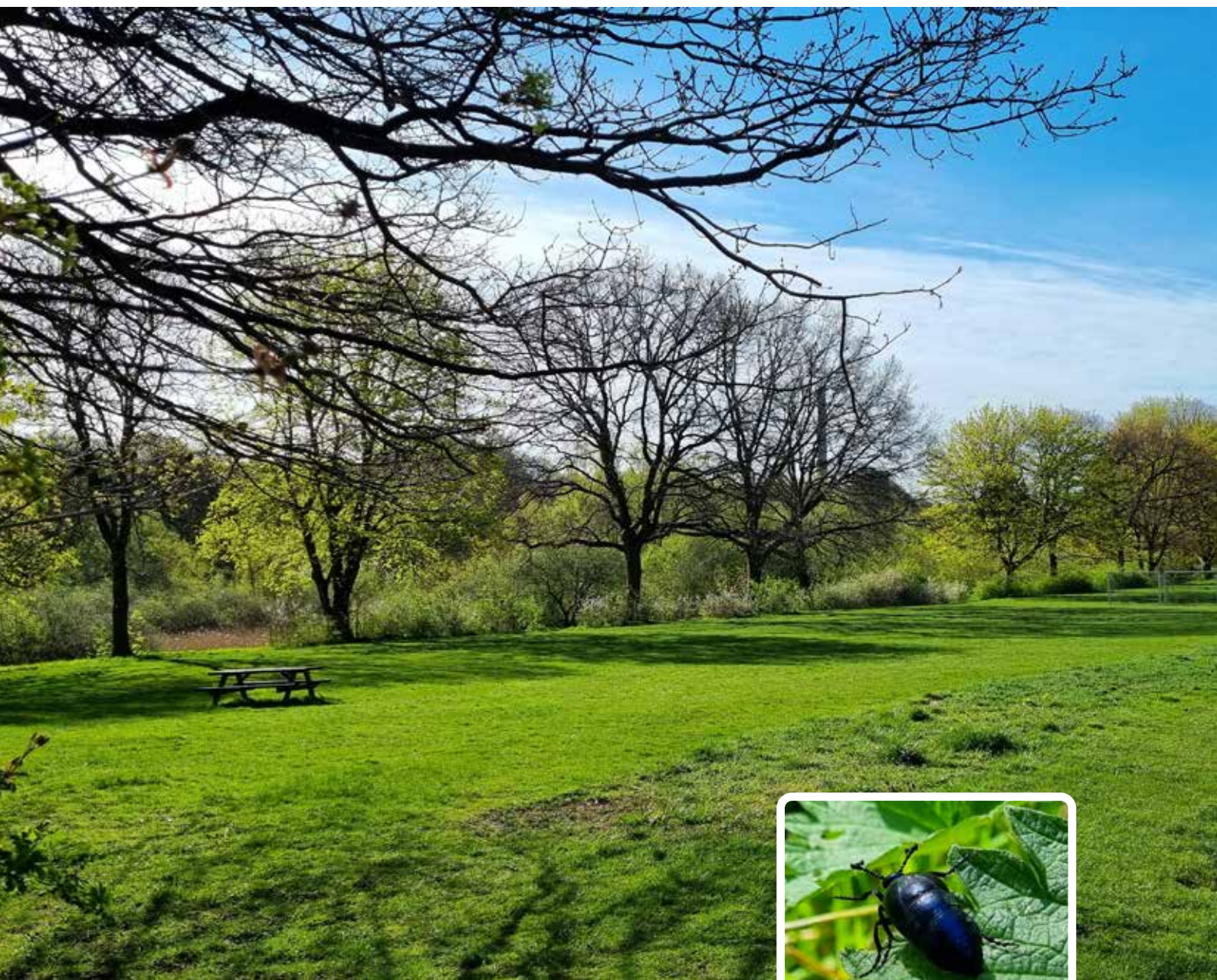

Biodiversitetsrådgivning - GF Åbrinken 2024

Det nordlige fællesareal med store træer og busketter ud mod vejen.

Lodsejere: G/F Åbrinken

Lodsejerrepræsentant: Anders og Janne Dragsted

Dato for besøg: Den 29. maj 2024

Rådgiver: Natur360 ApS
Johanne S. Bak (johanne@natur360.dk)

Notatet indeholder forslag til hvordan grundejerforeningen kan arbejde med biodiversiteten på deres fælles områder, og er ikke et færdigt projekt. De endelige tiltag afgøres og færdiggøres i dets detaljer af grundejerforeningens medlemmer, bestyrelsen eller udvalg med udgangspunkt i forslagene i notatet.

Kort indeholder data, som benyttes i henhold til vilkår for brug af danske offentlige data fra Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur (SDFI).

Forside: Stort - den østlige plæne. Lille - Blå olieville fra "skoven"

Biodiversitetsfremmende tiltag

Udsåning	4
Fjern afklip	6
Naturgræs	6
Træer og buske	7
Dødt ved	9
Veteranisering af træer	10
Vilde volde/terrænvariation	11
Løgplæne	11
Sten	12
Invasive planter	12
Vejchikane	13

Naturen i byen vs. byen i naturen:

GF Åbrinken ligger i Lyngby-Taarbæk Kommune.

Grundejerforeningen ligger dels som en del af et meget urbant miljø med erhvervsområder og villakvarterer, og dels som nabo til naturområder med store naturværdier.

Området omkring Åbrinken ligger som tilstødende nabo til naturen i Ravnholm Skov, Mølleåen og Ålenbækken Ruinpark. Der ligger derfor mange eksisterende naturværdier i umiddelbar nærhed til Åbrinken. Naturværdier der med nogle mindre indsatser sandsynligvis vil kunne sprede sig ind på GF Åbrinkens arealer.

I det efterfølgende gennemgås en række forskellige naturindsatser som GF Åbrinken kan arbejde med for at øge naturindholdet og biodiversiteten på fællesarealerne. Under de enkelte indsatser er det beskrevet hvordan det skal anlægges og driftes, samt med beskrivelser af hvilke organismer det gavner.

Indsatserne er tænkt som inspiration, og grundejerforeningen kan vælge at benytte de indsatser de ønsker at arbejde videre med og lade andre ligge til senere. For nogle af indsatserne er det foreslået, hvor det kunne være den bedste ide helt konkret at arbejde med indsatsen. For andre er det mere generelt og indsatserne kan benyttes hvor I finder det mest hensigtsmæssigt, både mht. placering og størrelse.

Det bedste for biodiversiteten er at der skabes variation i terræn, fugtighed og soleksponering!

Udsåning

Planter har gennem tiden udviklet sig i et samspil med omgivelserne. De indgår i symbioser og er fødegrundlag for andre arter, og de er fjender og konkurrenter til endnu andre arter i netop det område de hører til.

De hjemmehørende planter danner bunden i det fødenet, som dyrene indgår i og som mange af insekterne i Danmark har tilpasset sig til at søge føde i eller lægge deres æg på. De hjemmehørende planter understøtter i den henseende biodiversiteten bedre end indførte planter, der har udviklet sig i samspil med andre arter i andre omgivelser, helt andre steder på kloden. I bedste fald kan de være gode nektarkilder for insekter der er generalister uden særligt behov, i værste fald kan de opføre sig invasivt og være ødelæggende for naturen.

Med flere blomstrende urter, øges dermed mængden af tilgængelig føde og antallet af levesteder for en lang række insekter, hvilket giver plads til flere insekter.

Blomstrende urter tilføres vha. udsåning eller udplantning af større planter. På græsdominerede arealer forberedes jorden til udsåning ved at bryde græsvegetationen fx med harve eller fræser, så de udsåede frø kan komme i mineraljord. Hermed er der større spiringssikkerhed end hvis frøene blot spredes i græsset.

Der kan foretages udsåning i den eksisterende plæne, for at skabe en mere blomsterrig naturgræs. Udsåning foretages med arter af vilde, hjemmehørende blomstrende planter. Plænerne som de står nu har meget få arter af blomstrende urter, med undtagelse af den blomsterstribe der blev anlagt i 2023.

Vejrabat med felter af udsået blomsterblanding med hjemmehørende arter.

Valg af arter

Ved udsåning af indkøbte frøblandinger og plantning af større planter (plug planter) har I mulighed for have godt styr på hvilke arter, der tilføres arealet. I bør overveje hvor, hvordan og hvilke arter man vælger, herunder hvor plantematerialet stammer fra rent geografisk. Disse overvejelser kan I evt. nedfælde så der mulighed for på et senere tidspunkt at genlæse overvejelserne.

Følgende kriterier for udvælgelse af arter er anbefalelsesværdige:

- Er hjemmehørende i Danmark og de nærmeste regioner (fx Sydsverige eller Nordtyskland)
- Er vidt udbredt og almindeligt forekommende i Danmark

Der blev foretaget udsåning på en bred stribe i plænen i 2023, med primært eksotiske arter. Ved evt. ændring eller ekstra udsåning bør der overvejes på hvilke arter og frø der spredes i arealet.

Varieret klipning giver varieret vegetation som kan rumme flere arter af fx planter og insekter, end arealer, der er klippet fuldstændig ens. Skarpe grænser mellem klippede og ikke-klippede arealer understreger overfor udefrakommende, at klipningen er varieret med vilje.

- Overvejende flerårige for at sikre varig effekt og for at mindske behovet for forstyrrelse af jorden til gavn for ét-årige arter

Derudover kan udvælgelsen også indarbejde parametre som æstetisk værd.

Der er arter af bl.a. vilde bier og sommerfugle der allerede dukker op i naturen fra marts måned. For at tilgodese de rigtig tidlige arter kan det være en rigtig god ide at have blomster der blomstrer på forskellige tidspunkter af året, og de første allerede fra marts.

Følgende arter er hjemmehørende danske arter opdelt efter deres blomstringstidspunkt samt hvilke arter der vokser godt i skygge og som kan udsås eller udplantes i skovstykket. Listerne er ment som inspiration til hvilke arter I kan arbejde videre med. De kan også give jer en indikation på om den frøblanding I køber har arter der blomstrer fordelt ud over det meste af året. Mangler der fx arter der blomstrer i det tidlige forår kan der evt. suppleres med plugplanter.

Planter der blomstrer i det tidlige forår:

Engkarse, løgkarse, agerkål, agersennep, fløfod, krybende læbeløs, vinterkarse, violer og stedmoderblomst.

Planter der blomstrer sommer/sensommer:

Almindelig knopurt, blåhat, hjortetrøst, lægeoksetunge, merian, almindelig gederams, gedeskæg, katost, mjørdurt, bidende ranunkel, lav ranunkel, almindelig røllike, hvid okseøj, slangehoved, almindelig kællingetand og storkenæb.

Planter der blomstrer i efteråret:

Almindelig knopurt, høstborst, rødkløver, djævelsbid, hjortetrøst, kongepen og sankthansurt

Planter tilpasset skygge/skov

Ramsløg, vorterod, skovgaltetand, hulrodet lærke-spore, skovviol, hvid anemone, skovmærke, løgkarse, hulkravet kodriver, skovsyre

Såning og slåning af "blomstereng"

Forud for udsåning bør man forberede eller klargøre arealerne, der skal tilsås, for at få mest muligt ud af frøene. Etablering af udsåningsfelter kan foretages ved en ombytning af græstørv og underliggende råjord. Græstørven og den underliggende jord graves af, ned til ca 30-35 cm. Græstørven lægges ned i hullet igen med græssiden ned af og den opgravede råjord placeres efterfølgende ovenpå.

For at sikre næste generation af blomster, er det essentielt, at blomsterne får mulighed for at blomstre og sætte frø, som efterfølgende når at modnes. Arealer med blomster, skal derfor først slås sent på sæsonen, når alle frø er kastet, dvs. tidligst midt i september, og kan med fordel stå til det kommende forår.

Ved pleje af arealer med udsåede vilde arter er det en god ide med en varieret slåning med opsamling. De første 3 sæsoner er det i øvrigt vigtigt først at slå efter frøkast, så planterne når at gennemleve en hel livscyklus. Drift af det eksisterende blomsterbed og evt. nye tilsåede områder foretages med 1 årlig slåning i marts-april.

Der kan fint sås tørbundsarter ud på dele af skråningen, som efterfølgende slås to gange årligt som naturgræs for at holde opvækst af vedplanter nede.

Det er vigtigt at det afklippede materiale opsamles og fjernes!

Fjern afklip

Efter slåning bør det afklippede græs fjernes fra det slåede areal. Det gælder både for områder udlagt til naturgræs og for evt. anlagte blomster-/udsåningsfelter. Herved sikres lys til de blomstrende urter og der fjernes næringsstoffer fra arealet. Jo højere og tættere vegetationen er, jo vigtigere er det at fjerne afklippet efter slåning.

Afklippet kan med fordel lægges på et i forvejen næringsholdigt og uforstyrret sted til kompostering, fx områder med brændenælder, under levende hegn eller i det lille skovområde, hvor det ikke er i vejen for gartneren. Herved forbliver det bundne kulstof i området og der bruges ikke energi på at transportere det væk.

Kompostbunker af afklippet græs, grene, kviste og urter kan huse mange organismer, herunder vekselvarme dyr som snoge, der profiterer af den varme, der

frigives ved nedbrydning af det afklippede materiale. Ved nedbrydende organismer som bænkebidere er god føde for pindsvin, firben, fugle mm.

Naturgræs

Udlægning af mindre arealer af plænen, der på nuværende tidspunkt holdes som tæt klippet plæne, som naturgræs med få årlige slåninger. Den højere vegetation i naturgræsarealerne vil skabe flere leve- og overvintringssteder til særligt insekter.

Drift af naturgræs (både tørre og fugtige) foretages med 2 årlige slåninger. 1. slåning midt april til start maj og 2. gang fra starten af september. Dette hæmmer væksten af høje konkurrencesterke urter og særligt græsser. Det er vigtigt at det afklippede materiale opsamles og fjernes.

Hvis man ønsker at fremme tidligt blomstrende arter som fx hulkravet kodriver, kan de skånes ved at slå udenom eller ved at forskyde slåning til enten før eller efter deres blomstring.

Afklippet græs ligger som en visse dyne og skygger for blomstrende urter i plænen.

Levende hegn ind mod Ålebækken Ruinpark med flere hjemmehørende og blomstrende vedplanter som fuglekirsebær og slåen.

Træer og buske

I området findes allerede både mindre træer og buske samt meget store træer.

Vedplanter har stor biologisk værdi! Desto større og højere desto flere værdier kan de rumme!

Vedplanter fungerer som

- Fødekilde med bl.a. nektar tidligt på året og frugt/nødder senere på året
- Rummer skjul og levesteder for en lang række artsgrupper bl.a. insekter, fugle og svampe
- Skaber fysiske strukturer der kan være essentielle for specialiserede arter som fx flagermus.

Derudover rummer træer mange andre værdier fx binding af kulstof, æstetiske og visuelle værdier samt stabilisering af mikroklimaet.

Den biologiske værdi af træer afhænger meget af alder og art. Hjemmehørende arter rummer og understøtter en større biodiversitet end indførte arter og gamle træer rummer større biodiversitet end unge træer.

Eksisterende træer

Langt de fleste træer og buske/busketter der står i området er hjemmehørende. Det gælder både i det levende hegn ind mod Ålebækken Ruinpark, i det lille "Skovstykke", rækken af vedplanter og buske på skråningen, og langs Åbrinken på det nordlige fællesareal.

Busketterne under rækken med ahorn og under rækken med egetræer giver gode levesteder for særligt insekter. Det giver derfor god mening at fastholde busketterne af hensyn til biodiversiteten.

Ahorn langs Åbrinken med busketter under af bl.a. ris fra ahornen, stikkelsbær og roser.

Beskæring og fældning

Det er muligt at tilgodese og understøtte biodiversiteten i de eksisterende levende hegn og busketter gennem gennem de tidspunkter der foretages beskæringer og fældninger.

Mange fugle bygger deres rede om foråret og de elsker tætte levende hegn, hække og busketter, hvor deres rede er godt skjult af grene og blade. Så hvis disse klippes om foråret eller om sommeren, risikerer man at ødelægge både rede og æg. Man kan også komme til at fjerne grene og blade der skjuler rederne og dermed give mere eller mindre fri adgang for rovdyr til rederne og fugleundergø.

Beskæring, klipning og fældning med biodiversitets-hensyn foretages mellem 1. august og 1. marts.

Fældning af potentielle flagermustreer skal foretages fra d. 1 september til d. 31. oktober!

Der er potentielle flagermustreer i skovstykket, hvor der står træer med løs bark, spættehuller og mindre sprækker. Her kan flagermus tage midlertidigt dagophold perioden fra omkring april til oktober.

Træ med spættehuller i skovstykket. Dagrastende flagermus kan tage midlertidigt ophold i hullerne.

Fældning af flagermusegnede træer foretages efter yngletiden er overstået og inden flagermusene atter går i vinterdvale, i netop perioden september - oktober. Så skulle der være flagermus i de træer der fældes, har de ingen unger, er ikke gået i vinterdvale endnu og kan let finde et alternativt dagrastested.

Nye træer

Opstår der ønske om at skabe områder med vedplanter på de store plænearealer, bør der vælges hjemmehørende arter, for at understøtte de eksisterende arter i området. Overordnet bør der arbejdes med så stor di-

versitet som mulig - jo flere forskellige træer og buske der findes, desto flere arter og mere liv kan området understøtte og tiltrække.

Følgende arter understøtter en lang række organismer (flere af arterne findes allerede i området. Dette er ikke udtømmende lister).

Buske:

- Hassel
- Seljerøn
- Kirsebærkornel
- Benved
- Alm. Kristtorn
- Alm. ene
- Alm. hæg
- Slåen
- Alm. hvidtjørn
- Seljepil
- Femhannet pil

Træer:

- Tørst
- Spidsløn
- Kvalkved
- Bøg
- Ask
- Alm. røn
- Småbladet lind
- Småbladet elm
- Fuglekirsebær
- Mirabel

Der kan evt. arbejdes med at overtage større træer fra områder hvor der er planer om at de skal fældes alligevel. Det er muligt at der er haveejere i området der allerede har planer om at fjerne træer og buske fra deres haver der så kan være en form for lokale "levemandører". Dette kan være af både økonomiske hensyn men også af miljømæssige hensyn.

Rækken af store egetræer langs skråningen, med busketter under af bl.a. slåen.

Dødt ved der ligger inde i skovstykket, hvor det kun delvist ligger soleksponeret.

Dødt ved

Dødt ved defineres som de dele af træers ved, der ikke længere er levende. Nogle døde træer bliver stående i et vist tidsrum inden de ender som liggende dødt ved. Det døde ved kan også forekomme som døde grene på levende træer eller dødt ved inde i stammen på levende træer.

Omkring en tredjedel af skovens arter er tilknyttet dødt ved. Det er en divers gruppe som rummer både mos, lav, alger, insekter, fugle, pattedyr og padder. Hvilke arter der optræder på og i dødt ved, afhænger af træets position, størrelse, nedbrydningsstadium og naturligvis hvilke arter der findes i nærområdet.

Over tid, som træer ældes, skabes der yderligere levesteder for insekter og svampe der nedbryder døende og dødt ved i fx. døde grene. Jo ældre træerne bliver, jo flere levesteder skabes der i fx huller, sprækker, ar fra grene der falder af og spætter der hakker, og det er

derfor essentielt at passe på sine træer og buske, så de opnår så høj en alder som muligt.

Der findes allerede en række større og meget store træer i området der huser en stor biodiversitet i form af levested for særligt insekter og småfugle men også som fourageringssted og formentlig også dagrastested for flagermus.

Derudover ligger der en del dødt ved rundt omkring i skovstykket. For at øge biodiversiteten kan der med fordel også placeres dødt ved ude på plænerne, hvor det vil komme til at ligge soleksponeret. Det kan gøres på sigt, hvis der af sikkerhedsmæssige hensyn på legepladsen alligevel skal fældes nogle træer. Risikotræerne kan evt. også kronekappes, for at efterlade stående dødt ved (læs mere om veteranisering på side 9).

Vurderes det at døde grene eller næsten døde træer udgør en sikkerhedsrisiko kan man med fordel få be-

Tv. Dødt ved placeret på plæne, hvor det fungerer både som levested for de organismer der lever af at nedbryde veddet. Men der skabes samtidig både pladser til at sætte sig til stille fordybelse eller børns leg. Th. Dødt ved henkastet i "skoven" til naturligt henfald.

skåret træerne så mest muligt af de døde grene får lov at blive på træerne. Større grene kan med fordel blive liggende til naturlig nedbrydning til gavn for vednedbrydende insekter og svampe.

Større træer der ønskes fjernet kan med fordel blive stående som torsoer, dvs. at kronen fjernes, men at en større del af stammen lades blive stående tilbage. Dermed sikres der levesteder i stående dødt ved. Store stammer fra træer der fældes langs Den Grønne Sti eller i de omkringliggende haver, kan blive til liggende dødt ved. Stammerne placeres soleksponeret i naturgræsset for at skabe levesteder til vednedbrydende insekter og svampe.

Dødt ved gavner biodiversiteten uanset type, men man bør dog altid prioritere højt at skabe stående stammer i store dimensioner, da de giver mulighed for hele processen og variationen i naturligt henfald fra stående til liggende og af tørt og fugtigt.

Veteranisering af træer

Træer er levested for en lang række organismer i løbet af deres levetid, og jo ældre de bliver, jo flere levesteder skabes der i fx huller, sprækker, ar fra grene der falder af og spætter der hakker.

Ved veteranisering påføres træet skader for at skabe døde partier, huller og råd. Herved kan der i selv relativt unge træer skabes levesteder for organismer tilknyttet dødt og døende ved, der ellers primært er knyttet til gamle træer.

Veteranisering kan foretages gennem bl.a.:

- Ringning - ved at fjerne barken i en ring om stammen eller større grene svækkes træet, så svampe og andre vednedbrydende organismer kan få adgang.
- Afbrænding - bål op ad stammen vil svække stammen på et afgrænset område, og åbne op for svampe og insekter.
- Huller – ved at save huller direkte i stammen eller på et blottet tværsnit hvor grene eller hele kronen er blevet fjernet, åbnes op for svampe og insekter.
- Kronekapning – ved at save kronen af så højt oppe som muligt (gerne 4-6 m oppe) og efterlade stammen som en torso svækkes træet og der gives adgang for svampe og insekter. Ved aktivt at skabe en hulhed i stammen oppe fra og fylde det med savsmuld kan man yderligere fremskynde nedbrydningen af træet fra netop dette punkt.

Veteraniseret bøgetræ.
Kronen er kappet af og der er lavet takker hvor grenene er skåret af, så der er nem adgang for svampe og insekter.

Formålet med veteranisering af træer er at efterligne de naturlige hændelser et træ kan blive udsat for i løbet af dets levetid fx lynnedslag, sygdom og skader som følge af voldsomt vejr.

Et skadet træ udvikler relativt hurtigt områder med råddent materiale. Det giver levesteder for bl.a. insekter og svampe, områder hvor spætten kan søge føde og hakke redehuller og huller hvor flagermus og hulrugende fugle kan bo.

Professionelle arborister kan detailrådgive om det specifikke træ samt udføre veteraniseringen.

Frem dødt ved:

1. *Bevar* - altid så meget som muligt så langt tid som muligt af træerne
2. *Beskær* - for at bevare og kontrollere træer så længe som muligt og af evt. sikkerhedshensyn
3. *Veteranisér* - for at fremskynde yngre træers aldring og skabe en form for aldersvariation i træerne

Løgplæne med nikkende fuglemælk og tulipaner samt mælkebøtter afgrænset af store sten der også skaber levesteder

Vilde volde/terrænvariation

Der kan evt. etableres flere mindre jordvolde der kan være med til at skabe noget terrænvariation i området. De kan evt. udformes som mindre høje eller som mindre volde eller diger.

Skal der foretages gravearbejde i forbindelse med plantning af træer og buske kan overskudsjorden herfra benyttes til formålet, hvormed det kan undgås at der skal køres store mængder jord væk fra området. Placer gerne volde så de ligger øst-vest gående så der på den måde skabes en varm og soleksponeret sydside. Jordvoldene kan samtidig også placeres så der dannes nogle afgrænsninger og der skabes nogle opdelinger af arealet, foruden at de skaber terrænvariation og levested for både planter og insekter.

Der kan evt. udsås samme frøblanding på voldene som der udsås på de øvrige områder.

Løgplæne

De tidligste forårsblomster fungerer som fødekilde for de nektarsøgende insekter, der vågner først på foråret, og som kan have svært ved at finde føde.

Der sættes yderligere tidligt-blomstrende blomsterløg som krokus, påskeliljer, pinseliljer, erantis, vintergækker, skilla, perlehyacint mv. De kan sættes så der dannes et mønster i plænen eller de kan sættes tilfældigt i de mange plænegræsflader, så der kommer farver og blomster tidligt på sæsonen.

Bland gerne flere arter både af hensyn til insekter men

det giver også et æstetisk anderledes udtryk end hvis der udelukkende står én art.

Tidlige løgplanter bør lægges i det tidlige efterår (august-september), for at nå at udvikle rodsystemer inden frosten sætter ind. Eller der ventes til frosten er af jorden om foråret.

Arealer med blomsterløg må ikke slås, før blomsterne er visnet helt ned. Når blomsterne er visnet helt ned, behandles løgplænerne som plænegræs og der kan godt leges og spilles bold oven på løgene efter første slåning uden løgene tager skade. Det er derfor muligt at etablere flere områder med løgplæner uden at det vil komme til at gå ud over mulighederne for sommerleg på plænerne.

Vintergæk

Sten

Store sten bliver generelt ryddet i det åbne land. At etablere områder med store sten kan derfor være et vigtigt element for de mange laver og mosser, der vokser på sten.

Solopvarmede sten er med til at skabe lune nicher, som mindre dyr kan varme sig på i det kølige forår. Stenene kan graves halvt ned, så de er i bedre kontakt med jordvarmen, end hvis de ligger direkte oven på jorden. Det virker begge veje: i kolde perioder fører de jordvarme op og i varme perioder fører de solvarme ned. De understøtter dermed et mikroklima med temperaturgradienter, hvilket er attraktivt for jordbier og andre jordlevende insekter.

Der ligger allerede nogle store sten inde i skovstykket, hvor de også er med til at understøtte forskellige mikroklimaer. Nye sten kan med fordel lægges i områder med kun få årlige slån timer.

De store sten i "skoven" er med til at sikre mikroklimer. Disse sten og/eller nogle nye store sten, kan med fordel placeres ude på den ene eller begge de store plæner.

Strategisk placeret kan være med til at opdele plænerne i nogle uderum til leg eller fordybelse.

Invasive planter

En invasiv art, er en art som er introduceret til et område udenfor sit naturlige udbredelsesområde, hvor den har en negativ påvirkning på den naturlige flora og fauna.

Nogle arter kan skabe så store konsekvenser økonomisk eller sundhedsmæssigt, at det er nødvendigt at bekæmpe, eller ihvertfald kontrollere deres udbredelse.

Der blev observeret enkelte individer af den invasive japansk-pileurt, i det lille skovstykke, på grænsen til skellet til ruinparken.

Det er vigtigt at få igangsat bekæmpelse af arten allerede nu, hvor det er en relativ overskuelig opgave at få den gravet op.

Vær særlig omhyggelig med at få hele rodnettene med op, da selv rodstykker på bare 1-2 cm kan genseskyde.

Den invasive japansk pileurt står inde i skoven og bør bekæmpes med opgravning, før den spreder sig yderligere.

Vejchikane på Åbrinken med en veplante, syriske roser og bar jord.

Vejchikane

Flere steder på Åbrinken er der etableret vejchikaner i form af bump og vejindsnævninger. Vejindsnævningerne er anlagt som mindre bede med en vedplante samt 4 mindre buske af syrisk rose (Hibiscus syriacus).

Den bare jord i bunden af bedet er god for de jordboende insekter. 54% af de danske bier er jordboende og blottet jord og sand kan flere steder være en mangelvare. I forhold til at sikre en øget artsdiversitet, er der god mening i at opretholde bar jord i vejchikanerne. Foretages der jævnlig lugning eller rivning i bedet henover foråret og sommeren, vil det dog muligvis forstyrre bierne så meget at de "fraflytter".

Vejchikanerne indeholder et meget "fjendtligt" habitat, der kræver at de planter der sættes skal kunne tåle at der både er meget varmt og tørt om sommeren og koldt og saltpåvirket om vinteren. En række hjemmehørende arter er dog tilpasset netop disse forhold, og de kan med fordel sættes i bunden under eller i stedet for de syriske roser.

Hjemmehørende salttolerante arter:

mark-krageklo, engelskgræs, bidende stenurt, pilealant, strand vejbred.

Rødpelset jordbi

underjordisk rede af stenhumle er blevet blotlagt. Måske har et rovdyr eller en hvepsevåge været på jagt

Engelskgræs i vejkant

Bidende stenurt i en vejkant

Hav tålmodighed!

Naturen arbejder efter en anden tidslinje end vores. Tingene går lidt langsommere. Alt handler ikke om effektivitet, nytte eller målsætninger, men foregår på lidt mere tilfældig vis - og lad det!

De fleste arter er her bare, og gør det de nu engang gør, i det tempo der passer dem.

Udsår du flerårige planter er det ikke sikkert at de spirer eller blomstrer de første år. Når du skaber bar jord, er der ingen løfter om, at specifikke arter indtager dem. Det er som et cykelløb, de énrårigelige ligger hurtigt fra start og vinder sandsynligvis bjergspurten, men vinder næsten aldrig etappen. Det gør de hurtigste flerårige.

Plantesamfund udvikles og ændres over tid, og det kan virke langsomt for os, mennesker, som er vant til det traditionelle havearbejde som giver en øjeblikkelig tilfredsstillelse.

Men lad dig i stedet forundre og fornøje over de ændringer der sker fra år til år. Lad naturen selv selv gøre arbejdet, måske efter nogle indledende hjælpende tiltag mens du læner dig tilbage og nyder en drink eller en kop kaffe imens!

Forslag til at komme videre

- Tag stilling til hvilke af de foreslåede elementer der ønskes at arbejde videre med. Der kan let vælges og vrages som I lyster.
- Udsåning kræver indkøb af frø til formålet med vilde, hjemmehørende arter (se nedenstående forslag, eller køb hos andre leverandører som er leveringsdygtige med tilsvarende kvalitet). BEMÆRK der kan forekomme ventetid på levering afhængig af hvornår de enkelte firmaer høster samt udbud og efterspørgsel.
- Etablering af udsåningsbede kræver aftale med en entreprenør der kan foretage gravearbejdet.
- Løg af ønskede forårsplanter kan købes hos de fleste planteskoler spørg gerne til oprindelse af løgene og for- hør om mulighederne for at få planter af dansk oprindelse og gerne hjemmehørende arter.
- Udfør gerne udsåning af frø, udplantning af plugplanter og lægning af løg som en form for fællesarbejdsdage i grundejerforeningen. Det skaber ofte et en bedre forståelse af hvad der foregår og det giver et tilhørsforhold til området. Kombiner det evt. med et festligt kaffebord efterfølgende.

Nyttige links

Birk og Barfod - [Frøblanding](#), [Villahaven](#), [vilde salttolerante arter](#), [vilde blomster til skov og skygge](#)

Wiild - [vildeng frøblanding](#) (de arbejder pt kun med én frøblanding)

Danmarks Naturfredningsforening - mere om [sommerfugle venlige planter i haven](#), [vilde bier og blomsterløg](#)

Krat og Ko - [Veteranisering af træer](#)

Sitas.dk - [Salg af store træer](#) (Ballerup)

Invasive arter - Bekæmpelse af japan-pileurt: [Miljøstyrelsen](#), [Care4nature](#)

Hvid anemone blomstrer under busketterne